

Реферат на тему: "Вклад І. І. Срезневського у скарбницю науки про народне слово"

Ізмаїл Срезневський

Реферат на тему:

Вклад І. І. Срезневського у скарбницю науки про народне слово

План

1. Початок життєвого та творчого шляху І. Срезневського 3
2. Діяльність І. Срезневського як фольклориста-етнографа 4
3. Срезневський – видатний філолог-славіст 6

Література 8

1. Початок життєвого та творчого шляху

І. Срезневського

Ізмаїл Іванович Срезневський – філолог-славіст, фольклорист, етнограф, видавець, один з засновників харківського гуртка українських поетів-романтиків.

І. Срезневський народився 13 червня 1812 р. в м. Ярославлі в сім'ї вченого і літератора. З раннього дитинства жив у Харкові, де його батько працював професором університету. Освіту здобув у Харківському університеті, ще в студентські роки захопився українською усною поезією, життям і побутом українського козацтва. З його ініціативи й під його керівництвом організовується літературно-фольклористичний гурток, у якому творчо працюють Л. Боровиковський, А. Метлинський, М. Костомаров, М. Петренко.

У 1831 р. разом із І. Розковшенком він видає "Український альманах", в якому крім низки українських пісень і дум, були надруковані твори Є. Гребінки, О. Афанасьєва-Чужбинського, О. Шпигоцького, Л. Боровиковського, П. Морачевського, І. Розковшенка. В цьому альманасі побачили світ і російськомовні поезії І. Срезневського – "Молдавские песни" ("Красавица ласточка", "Ой вы, слуги мои!.."), "Мысли Саади" ("Под кровом безвестных зелёных вервей"), екзотичні мотиви яких свідчать про інтерес автора до романтичної творчості, адже ж східна тематика активно опрацьовувалась з часів Д. Байрона багатьма європейськими поетами.

В альманасі була опублікована стаття І. Срезневського "Мысли и замечания". В ній висловлювалися думки про шляхи розвитку мови, яка від вираження того необхідного, що потрібно її носіям у житті, обов'язково приходить до відбиття найтонших нюансів, найглибших абстрагувань людського розуму. Ці роздуми молодого вченого про мову взагалі виявляли його впевненість у перспективах розвитку українського слова. Отже, "Украинский альманах" був одним із характерних виявів української преромантичної літератури. Не випадково Є. Гребінка зазначав, що альманах показав оживання народної поезії, народного слова, що українці стали відчувати самотність свого

письменства.

2. Діяльність І. Срезневського як фольклориста-етнографа

З середини 30-х років І. Срезневський активно виступає зі статтями, розвідками на фольклорно-етнографічні, літературні й історичні теми. У статті "Взгляд на памятники украинской народной словесности" (1834) вчений доводить, що українська мова є цілком самостійною серед інших слов'янських мов, що вона нічим не поступається ні богемській лексичним багатством, ні польській мальовничістю, ні сербській милозвучністю. Українська мова, навіть літературно невідшліфована, може зіставлятися "за гнучкістю і багатством синтаксичним" із "мовами освіченими", вона в усьому поетична, музична і живописна" й "має надію на славу літературну". Ці думки вчений аргументував посиланнями на творчість "мудрого" Г. Сковороди, "простодушного" І. Котляревського, "багатого фантазією" П. Гулака-Артемовського, "завжди привабливого" Г. Квітки-Основ'яненка.

Значним явищем у розвитку українського романтизму став вихід шести випусків збірника "Запорожская старина" (1833-1838), упорядкованих і виданих І. Срезневським. Згодом дослідники виявили тут поряд із народними піснями та думами й твори "підроблені" чи, може, "відредаговані", стилізовані упорядником, проте для свого часу збірник став дійовим фактором культурного, наукового й літературного життя. "Запорожская старина" була сприйнята сучасниками, зокрема М. Гоголем, М. Максимовичем, В. Белінським, яка багата скарбниця усної поезії найвищої проби. Образний світ уміщених у збірнику творів справив великий вплив на М. Гоголя ("Тарас Бульба"), Т. Шевченка, П. Куліша, О. Стороженка. Образ народного співця, окреслений у передмові до збірника доповнив галерею бандуристів, виписаних М. Маркевичем, М. Шашкевичем, С. Гоцинським, Т. Шевченком, Л. Боровиковським, А. Метлинським та іншими романтиками.

Щоб відчувати своєрідність творчого опрацювання І. Срезневським фольклорного матеріалу, необхідно звернути увагу на одну з його стилізацій – "Другу надгробну пісню Свірговському". Тут йдеться про те, що за трагічно загиблим козацьким гетьманом "Україна сумувала", "свого гетьмана оплакала". З метою поглиблення емоційної настроєвості І. Срезневський звертається до фігури поетичного паралелізму, який розгортається у формі запитань сил природи до засмучених горем людей:

Тоді буйні вітри завивали:

— Де ж ви нашого гетьмана сподівали?

Тоді кречети налітали:

— Де ж ви нашого гетьмана жалковали?

Тоді орли загомоніли:

— Де ж ви нашого гетьмана схоронили?

Тоді жайворонки повилися:

— Де ж ви із нашим гетьманом простилися?

Помітно, що І. Срезневський в таких стилізаціях під уснопоетичні твори акцентував

на патріотичних мотивах. Він підносив хвалу героям, що загинули за свободу рідного краю, і цим прагнув розворушити своїх сучасників, сприяти пробудженню, зростанню національної свідомості народу.

У 1838 р. І. Срезневський видав "Украинский сборник", де видрукував зі своїми поясненнями "Наталку Полтавку". Розглядаючи драму І. Котляревського як своєрідну збірку народних пісень, об'єднаних авторським задумом, він підкреслював, що п'еса показала, з яких сторін потрібно вивчати народ. Глибоке розуміння народної поезії відбилося й на його українській баладі "Корній Овара", написаній за сюжетом легенди про запродаж людиною душі чортові. Однак сам герой – козак Корній Овара – на відміну від фольклорної абстрагованої постаті, під пером поета набув романтичних рис гультяя, пройдисвіта.

І. Срезневський подивився романтичними очима навіть на постать і творчість Г. Сковороди. У статті "Отрывки из записок о старце Григории Сковороде" (1834) він оцінював його байки як нібито "забавки уяви, його негідні". Дослідження цієї сторінки українського письменства дали І. Срезневському матеріал до створення оповідання "Майоре, майоре!", в якому знайшли відбиття перекази про одну з сторін життя мандрівного просвітителя.

3. Срезневський – видатний філолог-славіст

У 1837-1839 рр. І. Срезневський працював професором політекономії й статистики Харківського університету. В 1839-1842 рр. він здійснив наукову подорож по західних слов'янських землях, під час якої познайомився з багатьма діячами слов'янського відродження, зокрема й із галицькими (Я. Головацький, І. Вагилевич) та закарпатськими (О. Духнович) будителями. Ці контакти сприяли наступному зближенню діячів української культури з громадськими та літературними колами західних і південних слов'ян. Зібраний матеріал І. Срезневський використовує в курсі слов'янознавства, який він читає у 1839-1842 рр. студентам Харківського університету.

Ці лекції мали нечуваний успіх. "Студенти всіх факультетів... юрбами йшли слухати красномовного професора; найбільша університетська аудиторія... не вміщала усіх бажаючих. Новизна предмета, жвавість викладу, то захопленого і приправленого цитатами з Коллара, Пушкіна і Міцкевича, то суворо критичного, не позбавленого гумору й іронії, — все це збуджувало студентську молодь, все це було таким незвичайним і ще не раз до того часу не траплялося, як розповідали, на університетській кафедрі.

Наукові дослідження в цій царині викладені також у праці вченого "Історичний огляд серболужицької літератури" (1844).

З 1847 р. і до останніх днів І. Срезневський живе й працює в Петербурзі, де в університеті читає курс слов'янознавства, інтенсивно досліджує проблеми історії російської мови, палеографії, історії слов'янських літератур, народної творчості й міфології. Він опублікував багато пам'яток давньоруського письменства, склав фундаментальний словник давньоруської мови.

В 1849 р. І. Срезневський опублікував працю "Думки про історію російської мови", в

якій звертав увагу на необхідність опису пам'яток, регіональних словників, дав опис основних особливостей української мови. Вчений уперше розробив теоретичні засади слов'янської палеографії, поставивши її вивчення на наукову основу.

На початку своєї наукової діяльності Срезневський вважав українську мову окремою слов'янською мовою, проте згодом розглядав її як діалект російської. Але не зважаючи на це вклад І. Срезневського в розвиток науки про народне слово важко переоцінити, адже він був справжнім співцем народної мови.

Література

1. Ізмаїл Срезневський // Історія української літератури: Перші десятиліття XIX століття. – К., 1992. – С. 418-421.
2. Камаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму. – Львів, 1982.
3. Кріль М. Срезневський Ізмаїл Іванович // Довідник з історії України. – К., 2002. – С. 814-815.
4. Федченко П. Літературна критика на Україні першої половини XIX ст. – К., 1982.